

Wat is er aan de hand met de bomen in Nederland

Hansje Herfst en Monique Smulders

Sinds de excursie over boomaantasting kan ik er niet omheen: in het rijtje wilgen waar ik dagelijks langs loop zie ik nu bij zeker de helft de langwerpige donkerbruine bloedingsvlekken die ik al eerder opgemerkt had bij de kastanjabomen. Even verderop staat een oude es en nu pas vallen me al die bobbels op de stam op. En die scheuren in de bast van de esdoorn in mijn tuin gaan waarschijnlijk niet vanzelf over.

Bloedingsvlekken en scheuren in de bast

Op een koude, zonnige dag in december krijgt een tiental geïnteresseerde IVN gidsen in het Bospark een uitleg over boomaantastingen door Niek van 't Wout en Ton Hoogenes van de afdeling Inrichting Openbare Ruimte en Groenvoorziening van Alphen aan den Rijn.

Uitleg door Niek en Ton

We kijken eerst naar de kastanjabomen. Bijna alle bomen zijn aangetast. De donkerbruine bloedingsvlekken en de scheuren in de bast zijn duidelijk te zien en bij de meeste gidsen bekend. Alleen al in Alpen aan den Rijn zijn maar liefst 1000 van de 1100 Kastanjes ziek. Natuurlijk zijn er altijd al boomziektes geweest, maar nu groeit het aantal explosief. Bovendien blijken deze verschijnselen ook bij andere soorten bomen voor te komen.

Bloedingsplekken op een den in het Bospark

Alphen aan den Rijn loopt voorop

Ton en Niek blijken zeer bevlogen mensen die zich het lot van de bomen aantrekken. De aantastingen komen niet alleen voor in Alphen, maar in heel Nederland en ook in Europa. Zo

hebben Niek en Ton dan ook contacten met andere gemeenten, met de Universiteit van Wageningen en met Zwitserse experts.

De gemeente Alphen is al enkele jaren bezig met het in kaart brengen van de zieke bomen. Daarbij wordt ook gekeken naar de vele omgevingsfactoren zoals begroeiing rondom de boom, mossen en kleuren op de stam en de standplaats van de boom. Alphen aan den Rijn speelt een voortrekkersrol ten opzichte van andere gemeenten en zij was degene die voor gemeenten in Nederland een bijeenkomst organiseerde om meer aandacht te vragen voor de aantasting van bomen.

Scheuren in de schors van takken in het Bospark

Bastbulten

Vervolgens gaan we naar een paar zeer oude beuken. Prachtige exemplaren maar als je beter kijkt zie je allemaal bultjes op de stam. Deze worden sinds ongeveer een jaar waargenomen. Niet alleen op beuken maar ook op vele andere soorten bomen. De beuken in het Bospark zijn voorzien van een aantal blauw omlijnde vierkanten van ongeveer 50 cm². De hierbinnen vallende bulten worden geteld en gemeten. Monsters, genomen uit de bast, zijn opgestuurd naar de Universiteit van Wageningen. Uit onderzoek is gebleken dat de bult niet het DNA heeft van de bast- zoals je zou verwachten - maar het gewone DNA van de boom. Zou uit zo'n bultje een nieuwe boom kunnen groeien? We weten het niet. De oorzaak is in ieder geval geen kwetsuur of insectenbeet en blijft tot op heden onbekend.

Bulten op een beuk in het Bospark

Nog meer verschijnselen

De aantastingen van bomen beperken zich niet tot bloedingen, scheuren en bulten. Er zijn nog meer onverklaarbare aantastingen waargenomen, zoals verdroging van bomen (zelfs wanneer ze aan de waterkant staan), uitlopers aan kale stammen, verkleuringen op de stam, horizontaal afbuigende takken bij bomen die dat normaal niet doen en vreemde krommingen in takken.

In Kerk en Zanen laten Niek en Ton ons nog een paar bijzondere waarnemingen zien. Van een rij essen in het grasveld zijn alle stammen begroeid met mossen, algen en korstmossen, behalve één enkele boom. Waarom is die opeens anders? En waarom hebben de prunussen even verderop zo'n bocht in hun takken?

Oorzaken

Sinds kort wordt een bacterie aangewezen als oorzaak van de kastanjeziekte. Vreemd is echter dat bij andere soorten bomen met verschijnselen van bloedingen en scheuren deze bacterie nog niet is aangetroffen. Om de oorzaak van de aantastingen te achterhalen kijkt men daarom niet alleen naar de boom zelf maar ook naar tal van omgevingsfactoren:

- Wat groeit er om de boom?
- Welke waardplanten zijn er?
- Wat verandert er om de boom?
- Welke mossen, vogels zie je bij de boom?
- Waar staat de boom: langs water, wegen, in de buurt van hoge gebouwen?
- Hoeveelheid straling, fijnstof rond de boom?

De antwoorden zijn nog niet gevonden.

Het is goed dat de gemeente zoveel energie steekt in de inventarisatie van de verschijnselen en in onderzoek naar de oorzaken. Tenslotte zijn bomen de longen van de stad. We moeten er zuinig op zijn!

Uit de stam van deze es in Kerk en Zanen zijn monsters van bulten genomen voor onderzoek